

การมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*

THE PARTICIPATION OF THE WAT LAM PHAYA FLOATING MARKET COMMUNITY, NAKHON PATHOM PROVINCE IN SUSTAINABLE TOURISM MANAGEMENT

ณรงค์ โพธิ์พุกษานันท์

Narong Phophueksanand

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Thailand

E-mail: narong.p@mutp.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐมจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนที่มีรายชื่อในทะเบียนสำมะโนครัวประชากรเขตตำบลลำพญา จำนวน 1,958 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถามรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบอาศัยความน่าจะเป็น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สถิติทดสอบค่า t - test และ ANOVA ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ประชาชนมีความคิดเห็นด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านการเสนอความคิดเห็น การวางแผนและการตัดสินใจ ตามลำดับ 2) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐมจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวแตกต่างกัน และกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะ

* Received 22 February 2021; Revised 23 August 2021; Accepted 28 August 2021

ว่าต้องส่งเสริมให้เยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวให้มากขึ้น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, ตลาดน้ำวัดลำพญา

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the participation level of the Wat Lam Phaya Floating Market, Bang Len district, Nakhon Pathom in sustainable tourism management, and 2) compare the participation level of the Wat Lam Phaya Floating Market, Bang Len district, Nakhon Pathom in sustainable tourism management according to gender, educational level, career, and the length of living time. The quantitative method was used in this research. The population used in this research consisted of 1,958 people listed in the population census register Lam Phaya Subdistrict. The sample included 400 people. The research instrument was questionnaire obtained from the sample group of 400 people selected through the probability sampling. The statistical analysis used in this study were percentage, frequency, average, standard deviation, t-test, and ANOVA by using SPSS program. The results of the participation of the local community in the Wat Lam Phaya Floating Market community on sustainable tourism management show that 1) In addition to the level of participation, these participants expressed their attitudes towards the participation community on sustainable tourism management at a high level. When considering their income, the participants mostly reported their attitudes involving the operation and implementation, followed by benefit sharing, the follow - up and evaluation, giving opinion, as well as, planning and making decision respectively. 2) The sample participants whose gender, age, level of education, careers, and the length of living time in the area were various, resulting in the different participation of sustainable tourism management. However, there had no difference in sustainable tourism management by the sample with different income groups. This research, therefore, has suggested. Suggestions that the new generation should highly be encouraged to take part or participate in tourism management.

Keywords: Participation, Sustainable Tourism Management, Wat Lam Phaya Floating Market

บทนำ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชน เพื่อยกระดับสังคมและเศรษฐกิจ ขับเคลื่อนระบบการท่องเที่ยวของชุมชน เน้นการจัดการทรัพยากรตลอดจนวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน ในรูปแบบของการท่องเที่ยวชุมชน (Community - based Tourism) เป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งมุ่งเน้นที่จะสร้างความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ปัจจุบันวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแผนโดยมีการจัดการบริหารงานบุคคล การอำนวยการและควบคุมอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้รวมทั้งมีการประเมินผลแผนการท่องเที่ยวด้วย (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสังคมและวัฒนธรรมอย่างสมดุลมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว การจัดการรายได้และการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่คนทุกกลุ่มในชุมชนอย่างเป็นธรรม กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนยังเชื่อมโยงไปถึงการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่าง ชุมชน โดยที่การจัดการการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ก่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ของคนในชุมชนจากแต่ละหมู่บ้าน สามารถนำความรู้สู่การปฏิบัติ และดำเนินการให้บังเกิดผลจริงด้วย การนำเอาทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในพื้นที่อันได้แก่ น้ำตก พืชพรรณไม้ในป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและมีความยั่งยืน (จิราภรณ์ อัมพรพรัตน์, 2547) การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยตรง โดยการนำเอาทรัพยากร ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์มาใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการการท่องเที่ยว ภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการอย่างยั่งยืนและมีการผลานการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเข้ากับการพัฒนาด้านสังคม และการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติในพื้นที่ ก็ล้วนเป็นรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ แล้ว ประเทศไทยมีขีดความสามารถและมีความได้เปรียบด้านทรัพยากรพื้นฐาน ด้วยความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่กระจายอยู่ในทุกจังหวัด และมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวด้วยแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง มีความสวยงามติดระดับโลก ดังนั้นเมื่อพิจารณาแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสมาชิกอาเซียน โดยพิจารณาจากแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยมีจำนวนมากมายหลายแห่ง นอกจากนี้ประเทศไทย ได้ประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ

เรื่อง แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559 นับเป็นนโยบายแห่งชาติฉบับแรก มีการกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในระดับโลก สามารถสร้างรายได้และกระจายรายได้โดยคำนึงถึงความ เป็นธรรม สมดุลและยั่งยืน” โดยมีเป้าประสงค์ 1) ชิดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยเพิ่มขึ้น 2) รายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศเพิ่มขึ้น โดยเน้นการพัฒนากิจกรรมที่สร้างมูลค่าและคุณค่า 3) สร้างรายได้และกระจายรายได้โดยคำนึงถึงความสมดุลและยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554)

ด้วยเหตุนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งในภาครัฐ เอกชน หรือชุมชนท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติส่วนใหญ่ จะอยู่ในพื้นที่ชุมชน หรืออยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ชุมชน รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้น การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนจึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างรายได้ อย่างยั่งยืน มีการกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพ ในขณะเดียวกันก็ยังคงรักษาไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคอย่างหนึ่งของการจัดการ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน การพัฒนาศักยภาพของ ผลิตภัณฑ์ หรือสินค้าทางการท่องเที่ยว บริบทชุมชน รวมทั้งอัตลักษณ์ และวิถีชีวิตของชุมชน ในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน การบริหารจัดการที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนที่แท้จริงคือ ประชาชนต้องมีส่วนร่วม ร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวตามบริบทของแต่ละชุมชนให้ความสำคัญกับปัจจัย ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยอยู่บนพื้นฐานของศักยภาพทางด้าน ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ศักยภาพด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ศักยภาพทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเฉพาะของแต่ละชุมชน ด้วยเหตุนี้การเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนที่มีความเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีส่วนร่วมในการปัญหาของชุมชน การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน การติดตามและประเมินผล การวางแผนการตัดสินใจร่วมกัน ในการจัดการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนของชุมชนตลาดน้ำลำพญา จังหวัดนครปฐม มีความจำเป็น เนื่องจากตลาดน้ำลำพญาเป็น พื้นที่เขตเทศบาลตำบลลำพญา พื้นที่คาบเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลลำพญา และสภาพ พื้นที่ตลาดน้ำลำพญาความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวของ รัฐและเอกชน ในบริเวณใกล้เคียง จำนวนมากมาย จึงทำให้ประชาชนในชุมชนอาศัยอยู่ในพื้นที่ คาบเกี่ยวกันการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน จึงเป็นจุดเด่นและเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวหลักในพื้นที่ดังกล่าว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554)

จากที่กล่าวมาในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยว ทั้งนี้ เหตุผลสำคัญในการเลือกศึกษาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำลำพญา เนื่องจากชุมชนนี้เป็นชุมชนชาวจีนที่โดยพื้นฐานทั่วไปแล้วมักเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบสงบ ดำรงชีวิตเรียบง่าย ไม่นิยมทำธุรกิจบริการหรือธุรกิจท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนอันเนื่องมาจากการเข้ามาของนักท่องเที่ยว แต่การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในตลาดน้ำลำพญา อาศัยการท่องเที่ยวเป็นวิธีการในการอนุรักษ์วิถีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case Study Research) เพื่อทำความเข้าใจกับการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำลำพญาจังหวัดนครปฐมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยทำให้เกิดความเข้าใจในปรากฏการณ์ และพฤติกรรมต่าง ๆ ในการจัดการท่องเที่ยว ที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนทำให้ทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ และระดับการมีส่วนร่วมที่จะนำไปเป็นประโยชน์ในการแก้ไข ปรับปรุง หรือพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนตลาดน้ำลำพญาจังหวัดนครปฐมให้ดียิ่งขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาอาศัยในพื้นที่

วิธีดำเนินการวิจัย

การมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ผู้วิจัยได้เลือกใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประชาชนที่มีรายชื่อในทะเบียนสำมะโนครัวประชากร พักอาศัยอยู่ในเทศบาลตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จำนวน 1,958 คน (กรมการปกครอง, 2559)

กลุ่มตัวอย่าง จากจำนวนประชาชนที่มีรายชื่อในทะเบียนสำมะโนครัวประชากร พักอาศัย อยู่ในเทศบาลตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จำนวน 1,958 คน ผู้วิจัย ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มประชากรด้วยการใช้สูตรของ ทาโรยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

0.05 จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เมื่อได้ กลุ่มตัวอย่าง จึงทำสุ่มตัวอย่างโดยแบบอาศัยความน่าจะเป็น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเป็นแบบสำรวจ (Check List) เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตลาดน้ำวัดลำพญา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

เพื่อใช้ประกอบการอภิปรายผล

เกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการแปลความผลค่าคะแนน

การแปลความผลค่าคะแนน โดยมีเกณฑ์ในการแปลความจากสูตร ดังนี้ (สมโภชน์ อเนกสุข, 2553)

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 = มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 = มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.01 - 3.40 = มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.00 = มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 = มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไข และนำแบบสอบถาม ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับประชากรกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยได้ค่าความความเชื่อมั่นภาพรวมของแบบสอบถามเท่ากับ .920

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วม ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม สำหรับตัวแปรอิสระที่แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย ใช้สถิติ t - test (t - test for statistical analysis) ส่วนตัวแปรที่มากกว่า 2 กลุ่มย่อยขึ้นไป ใช้สถิติผันแปรทางเดียว (Onaway Analysis of Variance: One way ANONA)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง สรุปลงได้ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย ร้อยละ 38.75 และเพศหญิง ร้อยละ 61.25 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31- 40 ปี ร้อยละ 38.30 โดยมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 38.80 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 22.30 โดยมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 15,001 - 30,000 บาท ร้อยละ 37.50 และอาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี ร้อยละ 55.80

2. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่าประชาชนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่า $\bar{X} = 4.05$, S.D. = .53 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นด้านการดำเนินการและการปฏิบัติงานมากที่สุด โดยมีค่า $\bar{X} = 4.13$, S.D. = .65 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านการเสนอความคิดเห็น การวางแผนและการตัดสินใจ	3.96	.58	มาก	4
2. ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติงาน	4.13	.65	มาก	1
3. ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์	4.07	.57	มาก	2
4. ด้านการติดตามและประเมินผล	4.01	.54	มาก	3
การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวม	4.05	.53	มาก	

3. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวของตลาดน้ำวัดลำพญา อำเภอ บางเลน จังหวัดนครปฐมอย่างยั่งยืน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำแนกตามเพศ

การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	เพศ	จำนวน	Mean	S.D.	t	Sig.
ภาพรวม	ชาย	155	4.1779	.42401	3.89	.000*
	หญิง	245	3.9693	.57448		

3.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Sig. = .000) แสดงว่าประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่)

ปัจจัยส่วนบุคคล	SS	df	Ms	F	Sig.	เปรียบเทียบการมีส่วนร่วม
อายุ						
ระหว่างกลุ่ม	7.464	4	1.866	7.020	.000**	อายุที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกัน
ภายในกลุ่ม	104.730	394	.266			
รวม	112.194	398				
ระดับการศึกษา						
ระหว่างกลุ่ม	35.723	4	8.931	46.040	.000**	ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกัน
ภายในกลุ่ม	76.621	395	.194			
รวม	112.345	399				
อาชีพ						
ระหว่างกลุ่ม	17.779	5	3.556	14.815	.000**	อาชีพที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกัน
ภายในกลุ่ม	94.566	394	.240			
รวม	112.345	399				
รายได้						
ระหว่างกลุ่ม	3.082	3	1.027	3.723	.053	รายได้ที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน
ภายในกลุ่ม	109.263	396	.276			
รวม	112.345	399				
ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่						
ระหว่างกลุ่ม	15.531	3	5.177	21.176	.000**	ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกัน
ภายในกลุ่ม	96.813	396	.244			
รวม	112.345	399				

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการทดสอบ LSD ตัวแปรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ดังนี้

3.2 ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 จึงนำผลการวิเคราะห์ไปเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) โดยวิธีทดสอบ Least Significant Difference (LSD) เพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี กับ อายุระหว่าง 51 - 60 ปี มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน

3.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 จึงนำผลการวิเคราะห์ไปเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) โดยวิธีทดสอบ

Least Significant Difference (LSD) เพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา กับระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน

3.4 ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 จึงนำผลการวิเคราะห์ไปเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) โดยวิธีทดสอบ Least Significant Difference (LSD) เพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกร กับประชาชนที่ประกอบอาชีพรับราชการ ค้าขาย และพนักงานเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน

3.5 ประชาชนที่มีรายได้ มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

3.6 ประชาชนที่มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 จึงนำผลการวิเคราะห์ไปเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) โดยวิธีทดสอบ Least Significant Difference (LSD) เพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบว่า ประชาชนที่มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ต่ำกว่า 1 ปี กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลของการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการนำผลการวิจัยที่ค้นพบข้อเท็จจริงแล้วนำอธิบายผลที่สนับสนุนสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ ด้านการเสนอความคิดเห็น ด้านการวางแผนและการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ และด้านการติดตามและประเมินผล พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากว่าประชาชนในชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมแก้ปัญหา ร่วมวางแผน ดำเนินการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ ไกรวิทย์ พวงงาม ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนด้านการเสนอความคิดเห็น การวางแผนและการตัดสินใจ ชุมชนในฐานะหน่วยทางสังคม (Community as a Social System Unit) เริ่มจากกลุ่มคน 2 คนขึ้นไปจนถึงระดับชาติ การเสนอความคิดเห็นเป็นการแสดงความรู้สึกความเห็นของตนต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในชุมชน เป็นสิ่งจำเป็น แล้วนำความคิดเห็น ความรู้สึกนั้นหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากการอ่าน การดู การฟัง เป็นการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มาวางแผนและการตัดสินใจร่วมกันในการพัฒนาชุมชน แก้ปัญหาชุมชน

ร่วมกัน (โกวิทย์ พวงงาม, 2562) เช่นเดียวกันกับ จิโรชค (บรรพต) วีระสย กล่าวว่ แนวคิดด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมของชุมชน สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมทุกด้าน แนวคิดที่สำคัญคือ ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์เกี่ยวกับทรัพยากรในชุมชน ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน ร่วมกันดูแลรักษา และร่วมกันอนุรักษ์ ส่งเสริมให้คงอยู่สู่ลูกหลาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลโครงการ กิจกรรมในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการติดตามผลโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการติดตามผลประเมินผลโครงการ เพราะประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของ มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นตนเอง (จิโรชค (บรรพต) วีระสย, 2551) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเชษฐ ไพบูลย์ศิริ ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คืออายุ อาชีพ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การคาดหวังในผลประโยชน์ ที่จะได้รับจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความเชื่อในตัวผู้นำชุมชน และการเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมและพบว่าอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะเกร็ดขาดงบประมาณสนับสนุนแก่ชุมชนและรองลงมาได้แก่ปัญหาจากรถจักรยานยนต์รับจ้างที่มีจำนวนมากวิ่งเร็วและส่งเสียงดังและปัญหาสุนัขจรจัดมีจำนวนมากบางส่วนเป็นปัญหาจากการที่ประชาชนบางกลุ่มยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนยังทำได้ไม่ทั่วถึง ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการดูแลรักษาความสะอาดในชุมชน (พิเชษฐ ไพบูลย์ศิริ, 2544)

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน และปัจจัยด้านอาชีพมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรารวรรณ นิลเกตุ ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย ประชาชนที่มีเพศต่างกัน พบว่าระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมในทุกด้านไม่แตกต่างกัน ในความคิดเห็นของผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันผู้หญิงมีบทบาทในสังคม ในหลาย ๆ เรื่อง เสมอภาคกับผู้ชาย ทำให้ผู้หญิงมีสิทธิ์ มีเสียงในการแสดงออก ในการมีส่วนร่วมมากขึ้นจากในอดีตที่ผ่านมาทำให้ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตำบลทุ่งกร่าง เพศหญิงกับเพศชายจึงมีระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน (วชิรารวรรณ นิลเกตุ, 2553) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรเจิด สอพิมาย ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า

ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ในความคิดเห็นของผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่าประชาชนที่มีอายุน้อยอาจจะยังไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม ยังมองไม่ออกว่าการมีส่วนร่วมสำคัญเพียงใด ซึ่งต่างจากประชาชนที่มีอายุมากกว่า ที่มีประสบการณ์ในหลาย ๆ ด้าน มองภาพได้กว้างกว่าและเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการมีส่วนร่วม ประชาชนที่มีอายุต่างกันจึงมีระดับการมีส่วนร่วมต่างกัน (บรรเจิด สอพิมาย, 2550) งานวิจัยของ รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 (รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร, 2552) และงานวิจัยของ อรรรรณ เกิดจันทร์ ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผน จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ของคนในท้องถิ่นผลการวิเคราะห์พบว่าคนในท้องถิ่นที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ (เพศ อายุ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ที่คลองโคกน) ที่แตกต่างกันจะมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม ไม่แตกต่างกันในขณะที่คนในท้องถิ่นที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ (ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน) ที่แตกต่างกันจะมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างไรก็ตาม ในความคิดเห็นของผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่าประชาชนที่ต่างอาชีพกัน มีประสบการณ์ วิธีคิด การเรียนรู้จากตำแหน่งและอาชีพในการปฏิบัติงาน เกิดจากความชำนาญ ความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพตามตำแหน่งของตน จึงอาจทำให้เกิดความแตกต่างเรื่องความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (อรรรรณ เกิดจันทร์, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยสรุปผลและมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังนี้ สรุปผลจากการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ ด้านการเสนอความคิดเห็น การวางแผนและการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ และด้านการติดตามและประเมินผล ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ

อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน และปัจจัยด้านอาชีพมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ 1) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หน่วยงานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อาทิต้องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาลในท้องถิ่นที่สถานที่ท่องเที่ยวนั้นอยู่ในความรับผิดชอบ หรือธุรกิจภาคบริการที่มีผลกระทบต่อค่อนข้างสูง ท้องถิ่นควรนำแนวคิดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เมื่อเกิดสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดเช่นในปัจจุบันในประเทศไทย และทั่วโลกกำลังเผชิญกับโรคโควิด 19 ก่อให้เกิดผลกระทบต่อนักท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอย่างมากในเวลาอันรวดเร็ว กระทบต่อรายได้ของประชาชนและประเทศ ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและแรงงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการกำหนดพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ช่วยเรื่องกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน 2) ควรมีการทำวิจัยต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพื่อการจัดการกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อประโยชน์และช่องทางการพัฒนาร่วมกัน 3) หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการพัฒนาศักยภาพและทักษะของประชาชนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเงินรายได้ ของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะศิลปศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2559). สถิติรายงานจำนวนประชากรและบ้านจังหวัดนครปฐม. กรุงเทพมหานคร: กรมการปกครอง.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2562). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. นนทบุรี: ธรรมสาร.
- จิรัช (บรรพต) วีระสย. (2551). รัฐศาสตร์ทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิราภรณ์ อัมพรพรรณี. (2547). ทรัพยากรการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- บรรเจิด สอพิมาย. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- พิเชษฐ ไพบูลย์ศิริ. (2544). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเกาะเกร็ดอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- รัฐพงศ์ บุญญานวัตร. (2552). การวิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขต ดุสิต กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วชิรารวรรณ นิลเกตุ. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. ใน สาร นิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- สมโภชน์ อเนกสุข. (2553). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 4). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อรรวรรณ เกิดจันทร์. (2557). การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิง นิเวศป่าชายเลนคลองโคโคน จังหวัดสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา บัณฑิต สาขาการจัดการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Yamane, T. (1973). *Statistics, An Introductory Analysis*, 2nd ED. New York: Harper and Row.